

SLIKOVNICA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU S DJECOM RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Kljajić, Leonarda

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:565962>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

**SLIKOVNICA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM
PROCESU S DJECOM RANE I PREDŠKOLSKE
DOBI**

Leonarda Kljajić

ZAVRŠNI RAD

Split, 2024.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Slikovnica u odgojno-obrazovnom procesu s djecom rane i predškolske dobi

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Integrirani kurikulum 2

Mentor: izv.prof.dr.sc. Ivana Visković

Student: Leonarda Kljajić

U Splitu, srpanj 2024.

SAŽETAK

Većini djece slikovnica je prvi susret s pisanom riječi koja može biti kvalitetan poticaj jezično-govornom razvoju. Početku stvaranja slikovnice u svijetu prethodilo je djelo Jan Amosa Komenskog pod nazivom „Orbis sensualium pictus“, a najstariju sačuvanu hrvatsku slikovnicu je napisao Hartman pod nazivom „Mala Zverica“ iz 1864. godine, iako se takvom smatrala slikovnica Josipa Milakovića „Domaće životinje“.

Slikovnice se mogu vrednovati prema raznim kriterijima kao što su: oblik, sadržaj, sudjelovanje recipijenata, likovna tehnika i struktura izlaganja, a kreiraju se prema djetetovim potrebama za maštom, igrom i kreativnošću. Ovaj rad daje prikaz kriterija vrednovanja kvalitete slikovnice.

Slikovnica može imati različite funkcije od kojih se ističe govorno-jezična funkcija jer slikovnica ima važnu ulogu u razvoju predčitačkih i čitačkih vještina koje započinju u neposrednom okruženju djeteta, a nastavlja se u odgojno-obrazovnoj ustanovi. Slikovnica može biti kvalitetan poticaj razvoju rane pismenosti pri čemu odrasli imaju značajnu ulogu.

Ključne riječi: slikovnica, odgojitelj, predškolska dob, rana pismenost

SUMMARY

Most children encounter the written word for the first time through picture books, which can be a quality stimulus for language and speaking development. The creation of the picture book was preceded by the work of John Amos Comenius named „Orbis Sensualium Pictus“, and the oldest preserved picture book in Croatian was written by Hartman named „Little Beast“ in 1864. However, it was thought that Josip Milaković wrote the oldest picture book called „Domestic Animals“.

Picture books can be evaluated by various criteria such as the shape, content, participation of recipients, art technique, and exposure structure, and they are created according to the child's necessity for imagination, play, and creativity. This paper displays the criteria for the evaluation of the quality picture book.

The picture book has various functions, among which speech and language function stands out because it plays a significant role in pre-reading and reading skills development, which starts in a child's immediate environment and continues in educational institutions. The picture can be a quality stimulus for the development of early literacy, in which the adults play a significant role.

Keywords: the picture book, preschool teacher, preschool age, early literacy.

SADRŽAJ

SAŽETAK

SUMMARY

1. UVOD	0
2. ŠTO JE SLIKOVNICA?	1
2.1. Povijesni razvoj slikovnice u svijetu	2
2.2. Slikovnica u hrvatskoj dječjoj književnosti	3
3. VRSTE SLIKOVNICE	5
3.1. Slikovnice prema obliku	6
4. KRITERIJI VREDNOVANJA KVALITETE SLIKOVNICE	8
5. FUNKCIJE SLIKOVNICE	10
5.1. Informacijsko-odgojna funkcija	10
5.2. Spoznajna funkcija	10
5.3. Iskustvena funkcija	10
5.4. Estetska funkcija	11
5.5. Zabavna funkcija	11
5.6. Govorno-jezična funkcija	11
6. RAZVOJ RANE PISMENOSTI	13
6.1. Značaj slikovnice u poticanju predčitačkih i čitačkih vještina	15
6.2. Kriterij izbora slikovnice za rad s djecom	17
6.3. Kada je predškolsko dijete spremno za čitanje?	17
7. ULOGA ODGOJITELJA	19
8. PRIMJENA SLIKOVNICE	21
9. ZAKLJUČAK	22

LITERATURA

1. UVOD

Slikovnica je jedan od značajnih poticaja na cjelokupan razvoj djeteta predškolske dobi. Ovaj rad analizira važnost primjene slikovnice u radu s djecom predškolske dobi i prikazuje brojne učinke koje slikovnica ostavlja na dijete.

U radu je definiran pojam slikovnice te je prikazan povijesni razvoj slikovnice u svijetu, a onda i u Hrvatskoj. Prikazane su vrste slikovnica kao i kriteriji vrednovanja kvalitete slikovnice. Poblize su objašnjenje funkcije slikovnice kao i to kako slikovnice utječu na razvoj predčitačkih i čitačkih vještina. Osim toga u radu je objašnjena uloga odgojitelja i drugih odraslih prilikom upotrebljavanja slikovnice te su dani primjeri upotrebljavanja slikovnice u vrtiću ili obiteljskom okruženju.

Vodeći dokument za odgojno-obrazovni sustav u ranoj i predškolskoj dobi, Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (NRPOO) (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2015), kao polazišta ističe postojeće dokumente koji su se razvijali između 1991. i 2014. godine, primjere učinkovite prakse u procesu odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj, ali i u svijetu te znanstvena istraživanja koja su provedena u Hrvatskoj i u svijetu.

2. ŠTO JE SLIKOVNICA?

Možda slikovnica nije djetetov prvi kontakt s pisanom riječju, ali pruža najbogatiju ponudu teksta koju dijete može susresti u ranoj dobi (Martinović i Stričević, 2011). Slikovnica jest i prvo likovno-literarno djelo koje ima značajnu ulogu u djetetovu životu koju od malih nogu može doživljavati svim osjetilima (Verdonik, 2015).

Pojam slikovnice nema jedinstvenu definiciju pa tako Martinović i Stričević (2011) ističu kako je slikovnica često smatrana knjigom za djecu u kojoj se nalaze slike i crteži. Uviđajući raznolikosti tipa slikovnica i materijala od kojih se može napraviti, autori smatraju da je primjerenije definirati ju kao „prvi strukturirani materijal namijenjen djetetu” (Martinović i Stričević, 2011: 40). Šišnović (2011) slikovnicu objašnjava kao prvu djetetovu knjigu koja je namijenjena da djeci pruži mogućnost upoznavanja i učenja o okolini, a Pintar Kosec (2022) kao djetetov prvi udžbenik. Formatom su slikovnice prvenstveno namijenjene djeci (Bodelmann, 1989, prema Batarelo Kokić, 2015), iako ova književna vrsta nema postavljene dobne granice pa ih mogu primjenjivati i ostali (Matulka, 2008, prema Batarelo Kokić, 2015).

Kombinirajući ilustracije i pisanu riječ u slikovnicama, omogućava se produbljivanje već postojećih i usvajanje novih znanja o komunikaciji (Crnković i Težak, 2002). One djeci prenose priču kroz mnoštvo slika popraćenih sa malo ili puno, pa čak i bez teksta (Batarelo Kokić, 2015). Veći dio slikovnice zauzima slika (Čačko, 2000, prema Martinović i Stričević, 2011) te određeni autori smatraju da slika ima važniju ulogu od samog teksta zbog toga što slika sadrži „informacije koje nisu izvedive iz teksta” (Batinić i Majhut, 2001: 14, prema Martinović i Stričević, 2011: 48). Crnković i Težak (2002: 15) ističu da „slikovnica nije čista književna vrsta, nego kombinacija likovnog i književnog izraza“ te navode da su prisutne slikovnice koje ne sadrže tekst ili ga imaju vrlo malo, ali da ne postoje slikovnice u kojima nisu prikazane slike te na taj način opisuju važnost slike (Crnković i Težak, 2002).

Hlevnjak (2000, prema Verdonik, 2015) opisuje slikovnicu kao skup malih slika odnosno ilustracija koje određuju karakter slikovnice. Slikovnica i ilustrirana knjiga se značajno razlikuju, jer je književni tekst u ilustriranoj knjizi nemoguće odvojiti od ilustracija, a da pri tome ostane kao jedna cjelina kako bi ga mogao ilustrirati drugi ilustrator. Međutim u slikovnicama slika i tekst su jednako važni i imaju nezamjenjivu ulogu (Narančić Kovač, 2011, prema Verdonik, 2015). Slikovnice se razlikuju od ilustrirane knjige i po temi i po

sadržajnom tijeku koji se oblikuje kroz slijed slika unutar knjige (American Library Association, 2008, prema Batarelo Kokić, 2015).

2.1. Povijesni razvoj slikovnice u svijetu

Književnost namijenjena djeci se počela razvijati pred kraj 17. stoljeća, a djela pisana prije 17. stoljeća bila su namijenjena odraslim osobama iako su bila dostupna i djeci. Prema tome može se reći da su djeca dijelila s odraslima narodno književno djelo, a ona djela koja su mogla razumjeti su im pružala poseban užitak. U 17. stoljeću djeci je na raspolaganju bila usmena književnost te su uživala u mitovima, bajkama, anegdotama i pripovijetkama iako je djetetu najbliža bila bajka (Crnković i Težak, 2002).

Prve knjige za djecu javljaju se u 17. stoljeću koje se može nazvati razdobljem početaka. John Cotton (1645) je bio prvi pisac koji je u svijetu napisao i izdao knjigu za djecu pod nazivom „Spiritual Milk for Boston Babes“ kojoj je cilj poučavati djecu o vjeri. Početku razvoja i stvaranja slikovnice prethodila je specifična vrsta dječje književnosti autora Jan Amosa Komenskog koji je 1657. godine napisao djelo pod nazivom „Orbis sensualium pictus“ (Crnković i Težak, 2002). Charles Hoole je 1659. godine preveo navedeno djelo koje je dobilo status prve engleske slikovnice (Batinić i Majhut, 2001). Iako neki autori vjeruju kako je prvo djelo na tragu slikovnice bila „Biblia pauperum“ (Biblija za siromašne) u kojoj je dominantnu ili podjednaku ulogu prenošenja sadržaja imala slika. Nastala je krajem srednjeg vijeka te se može reći da je to slikovnica za odrasle budući da je prenosila sadržaj iz Svetog pisma (Batinić i Majhut, 2001).

Slikovnice, odnosno ilustracije su u 17 i 18. stoljeću stvarale se drvorezom i bakrorezom, a prvi takav slučaj je vidljiv u Perraultovim bajkama (Verdonik, 2015). Prve prave slikovnice kakve danas poznajemo nastaju početkom 19. stoljeća tako što u slikovnicama tekst prati slijed ilustracija koje su bile u boji (Verdonik, 2015). John Harris je prvi nakladnik koji je izdavao slikovnice u boji za djecu rane i predškolske dobi. Slikovnice „Majka Hubbard“ i „Bal leptira“ su objavljene 1805. godine, a krasilo ih je mnoštvo ilustracija i boja koje su predstavljale važnu ulogu u životu djece koja su upotrebljavala slikovnice ili izrađivala i bojila ilustracije (Batinić i Majhut, 2001).

Od 60-ih godina 20. stoljeća slikovnici se polako pridaje veća pozornost te dolazi do promjene tematike slikovnica. Realni život djece, dječji problemi i strahovi te različitosti su teme koje se počinju sve češće prikazivati u slikovnicama (Anstey i Bull, 2004).

2.2. Slikovnica u hrvatskoj dječjoj književnosti

Već od 70-ih godina 19. stoljeća pojam slikovnica se rabi u praksi, iako nije bio prisutan u rječnicima imao je važnu ulogu u hrvatskom jeziku te se izražava kroz svoju osnovnu karakteristiku – sliku. U 20. stoljeću pojam slikovnica ulazi u hrvatski rječnik u kojem je objašnjen kao „knjiga sa slikama bez ili s malo teksta namijenjenu djeci predškolske dobi“ (Batinić i Majhut, 2001: 22). Nije poznato kada su slikovnice počele biti prisutne u Hrvatskoj jer se ne zna koliko dugo i u kojim količinama su hrvatski knjižničari prodavali strane slikovnice hrvatskim kupcima (Batinić i Majhut, 2001).

Batinić i Majhut (2001) ističu da prva slikovnica na hrvatskom jeziku nije objavljena u Hrvatskoj te da ju nije napisao Hrvat niti objavio hrvatski nakladnik. Prva slikovnica na hrvatskom jeziku jest „Obrazna Biblia“ ili „Poglavitni događaji Staroga i Novoga zakona predstavljeni u 90 obraznih mladeži slavjanskoj prikazana“ autora Alajosa Grynaeusa. Objavljena je u Pešti 1854. godine u izdavaštvu mađarskog nakladnika, a obilježavala ju je skromnost, crveno bijeli drvorez i vjerska tematika (Batinić i Majhut, 2001: 159).

Lavoslav Hartman je želio knjigu koja je prilagođena svima pa je 1863. godine izdao slikovnicu pod imenom „Domaće životinje i njihova korist“ (Batinić i Majhut, 2001). Zabavno-poučna knjiga je prilagođena mladeži te sadrži slike domaćih životinja uz dodatna tumačenja, a predstavlja prvu slikovnicu koja je napisana na hrvatskom jeziku i izdana u Hrvatskoj. Slikovnica je bila otisnuta u tiskari Dragutina Albrechta u Zagrebu, ali nije sačuvana, a ono što se zna o njoj je iz prikaza u Napretku. Knjiga je doživjela i drugo izdanje 1864. godine, a zahvaljujući informacijama iz tog izdanja, može se rekonstruirati i sadržaj izdanja iz 1863. godine. U slikovnici su opisane životinje s pojedinačnim ilustracijama preko cijele stranice uz detaljan fizički opis, ponašanje, gospodarsku korist te hrvatske nazive životinja (Batinić i Majhut, 2001). Hartman je objavio i „Malu Zvericu“ 1864. godine (Batinić i Majhut, 2001) koja prema najnovijim istraživanjima predstavlja najstariju sačuvanu hrvatsku slikovnicu (Verdonik, 2015) iako se donedavno slikovnica „Domaće životinje“ autora Josipa Milakovića smatrala takvom (Majhut, 2013).

Prve hrvatske slikovnice su bile tematske što ukazuje na njihovu namjensku prirodu. Budući da su bile vrlo skupe očekivalo se da pruže adekvatnu vrijednost svojim korisnicima. Međutim, prve hrvatske slikovnice koje više nisu trebale biti korisne da bi opravdale cijenu se javljaju tek 1880. godine (Batinić i Majhut, 2001) te su bile usmjerene samo na zabavu (Majhut, 2013). U Hartmanovim slikovnicama iz 60-ih godina imena autora teksta i ilustracija nisu bila navedena. Pomoću oglasa Mučnjaka i Senftlebena iz 1880. godine saznaje se da je autor pohrvaćenih stihova Ljudevit Varjačić dok se za ilustracije navodi da su izvorne (Batinić i Majhut, 2001).

U ranim fazama razvoja slikovnice u svijetu, autor teksta je bio dominantan nad autorom slike i uvelike pokretač stvaranja slikovnica. Vremenom je slika postajala sve važnija pa je počela preuzimati ulogu glavnog pokretača nastanka slikovnice. Međutim, u Hrvatskoj je situacija bila obrnuta. Na početku razvoja slikovnice osnova je bila slika dok bi se tekst dodavao naknadno. Tek kasnije je došlo do promjene gdje su se ilustracije izrađivale prema autorskim tekstovima (Batinić i Majhut, 2001).

Autori Batinić i Majhut (2001) navode da su najzastupljenije bile abecedne slikovnice koje su namijenjene djeci od pet do sedam godina s ciljem olakšavanja procesa prelaska s ikoničkih simbola i slika na arbitrarne znakove i slova. Slikovnice o životinjama bile su popularne kod djece zbog njihovog urođenog interesa prema životinjama, a uz njih su bile prisutne i slikovnice s kršćanskim motivima. Tematski su se istaknule i slikovnice koje su opisivale svakodnevni život djece i one koje su se bavile bajkama.

3. VRSTE SLIKOVNICE

Slikovnice su najčešće kratke i tematski raznolike koje se ne ograničavaju na ugodne događaje već se trude objediniti život u cjelini, riječima i slikama (Zalar, Boštjančić i Schlosser, 2008). Crnković i Težak (2002) prema doživljaju i namjeni slikovnice razvrstavaju na poučne i umjetničke. Poučne odnosno informativne slikovnice za cilj imaju djecu upoznati s okolinom, živim i neživim svijetom te s raznim područjima, kao što su matematika i kemija. Umjetničke slikovnice teže uspostavljanju odnosa između čitatelja i svijeta (Crnković i Težak, 2002).

Majhut i Zalar (2008) prikazuju podjelu slikovnica s obzirom na oblik, sadržaj, sudjelovanje recipijenata, tehniku koja je upotrebljavana prilikom likovnog oblikovanja i strukturu izlaganja. Slikovnice se kreiraju i distribuiraju prema idejama o zadovoljenju potreba djeteta za maštom, igrom i kreativnošću.

Slikovnice prema strukturi izlaganja se dijele na: narativne i tematske, a s obzirom na sadržaj one mogu biti raznolike kao što su biljni i životinjski svijet, slova, prometna vozila i slično. S obzirom na prisutnost recipijenata slikovnice se razvrstavaju na: slikovnice koje dijete može koristiti bez pomoći drugih i na slikovnice koje zahtijevaju prisustvo odrasle osobe prilikom upotrebe. Fotografske i lutkarske slikovnice kao i slikovnice stvarnih umjetnika, strip slikovnice i slikovnice s interaktivnim sadržajem su slikovnice s obzirom na vrstu tehnike koja je upotrijebljena prilikom likovnog oblikovanja (Majhut i Zalar, 2008).

Slikovnice se prema njihovom obliku razvrstavaju na: „leporello, pop-up, nepoderive, slikovnica igračka te multimedijaska slikovnica koja uključuje sliku, tekst i zvuk“ no uz njih su u svijetu postale popularne i elektroničke slikovnice koje se u Hrvatskoj tek počinju pojavljivati (Majhut i Zalar, 2008, prema Martinović i Stričević, 2011: 51).

Batarelo Kokić (2015) slikovnice razlikuje kao:

1. Slikovnice za djecu koja počinju čitati koje se mogu lako upotrebljavati samostalno ili uz manju pomoć odrasle osobe
2. Slikovnice vezane uz pojedini koncept koje imaju za cilj djecu upoznavati sa slovima, brojevima i slično
3. Slikovnice u elektronskom obliku

4. Slikovnice igračke
5. Slikovnice, u kojima je tekst oblikovan u stihove, koje uključuju poeziju, uspavanke, brojalice i druge tekstove u kojima je vidljiva rima

3.1. Slikovnice prema obliku

Autori Majhut i Zalar (2008) slikovnice prema obliku dijele na: „leporello, pop-up, nepoderive, slikovnicu igračku te multimedijske i elektroničke slikovnice“. Izgled leporello slikovnica podsjeća na harmoniku koja sadrži šest do deset stranica. Najprikladnije su za najmlađu djecu jer za njihovo rukovanje nije potrebno imati razvijenu finu motoriku. Na svakoj stranici leporello slikovnice prikazane su ilustracije koje predstavljaju samostalnu cjelinu.

Slika 1. *Leporello slikovnica*

Preuzeto s: <https://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/slikovnice-za-5/60028>

Pop-up slikovnice su posebne slikovnice u kojima se nalaze trodimenzionalne konstrukcije izrađene od papira koje se otvaranjem stranica podižu. Njihova atraktivnost za čitatelje proizlazi iz sposobnosti da dočaraju dubinu i pokret.

Slika 2. *Pop-up slikovnica*

Preuzeto s: <https://image.made-in-china.com/2f0j00CAzVwcqtrepl/Manufacturer-Custom-Children-Baby-Educational-Story-English-3D-Pop-up-Book-Printing-Kids-Pop-up-Books-for-Children-Kids-Learning.jpg>

Slikovnice koje su idealne za jasličku dob su nepoderive slikovnice zbog svoje teksture i materijala od kojeg su izrađene, a to je najčešće platno ili plastika (Majhut i Zalar, 2008). Batarelo Kokić (2015) navodi da slikovnice igračke karakterizira vrsta interakcije koju dijete može imati sa slikovnicom, dok multimedijske slikovnice uz sliku i tekst karakteriziraju razni zvukovi koji se mogu uključiti pritiskom određenih dijelova (Majhut i Zalar, 2008). Martinović i Stričević (2011) ističu da je multimedijaska slikovnica plod timskog rada budući da su u stvaranju multimedijske slikovnice uključeni autori teksta, ilustratori, programeri, animatori i drugi. Još jedna slikovnica prema obliku jest elektronička slikovnica koja se nalazi u digitalnom obliku na internetskim stranicama najčešće u obliku filma (Yokota i Teale, 2014, prema Batarelo Kokić, 2015).

Slika 3. Slikovnica igračka

Preuzeto s:

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fflafaboo.com%2Fzirafa-sophie-slikovnica-igracka-8154%2F&psig=AOvVaw2BH80vRAw91f-6COBHuFRC&ust=1716382388918000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCKiy2O3knoYDFQAAAAAdAAAAABAE>

4. KRITERIJI VREDNOVANJA KVALITETE SLIKOVNICE

Prilikom analiziranja slikovnice uključeni su razni stručnjaci poput pedagoga, književnika, likovnih umjetnika i drugih kojima je cilj utvrditi koje slikovnice zadovoljavaju kriterije kako bi se mogle nazivati kvalitetnom slikovnicom. Međutim, moraju imati znanja o djetetovom razvoju kako bi slikovnicu prilagodili djetetovim mogućnostima, ali i zahtjeve koje slikovnica mora ispunjavati. Svaka slikovnica je namijenjena djeci određene dobi pa se u skladu s time trebaju tiskati pridržavajući se pravila koje su definirane za tu dob (Martinović i Stričević, 2011). Ipak nije opravdano generalizirati jer je razvoj djeteta individualan.

Na procjenu kvalitete slikovnice snažan utjecaj imaju razni čimbenici kao što su: razmatranje svrhe i ciljeva slikovnice, funkcija slikovnice, književne i jezične karakteristike, likovno-tehnička opremljenost, namjena i prilagodljivost dječjoj dobi te obrada teme u slučaju problemskih slikovnica. Međutim jedan od najvažnijih kriterija za procjenjivanje kvalitete slikovnice jest odnos slike i teksta (Martinović i Stričević, 2011).

Kvalitetna slikovnica je ona koja prati djetetove interese te temom, izgledom i funkcijom mora biti u skladu s djetetovim razvojem i tako poticati njegov napredak

(Martinović i Stričević, 2011). Prema likovno-tehničkoj opremljenosti slikovnica formatom i materijalom treba biti sigurna za djetetovo korištenje tako što će rubovi biti zaobljeni te trebaju biti prilagođene djeci veličinom ilustracija, veličinom i fontom slova (Šišnović, 2011).

Ilustracije bi trebale biti jasne i s malo detalja no u skladu s razvojem djeteta mogu postajati složenije s više detalja. U kvalitetnim slikovnicama tekst mora biti jednostavan i prilagođen djetetovoj sposobnosti razumijevanja (Martinović i Stričević, 2011). Estetski slikovnica mora sadržavati sklad književnog teksta i slike odnosno ilustracije (Furlan, 1963, prema Martinović i Stričević, 2011). Slikovnica je knjiga koja sadrži i tekst i ilustracije čije uloge trebaju biti ravnopravne te su kvalitetne slikovnice one u kojima su tekst i ilustracije jednako zastupljene te se međusobno nadopunjuju (Diklić, Težak i Zalar, 1996). Ne treba ih gledati kao viđenje jednog uz pomoć drugoga nego ih treba doživjeti na vlastiti način, ali u jednoj cjelini jer su književni tekst i ilustracija u međuočnosu te se sjedinjuju u jednu cjelinu (Narančić Kovač, 2016).

Svrhe slikovnica su: omogućiti djetetu da dođe u doticaj s bojama i likovima, poticati dječju maštu te razvijati osjećaj za lijepo kao i poticati predčitačke i psihomotoričke sposobnosti (Javor, 2000). Slikovnice se razlikuju u kvaliteti. Kvalitetne slikovnice su slikovnice na kojima je autor jasno istaknut na naslovnoj strani predstavljajući tako odgovornost za kvalitetu. Međutim na naslovnoj strani nekvalitetne slikovnice nisu navedeni autori teksta i ilustracija (Martinović i Stričević, 2011).

5. FUNKCIJE SLIKOVNICE

Čačko (2000, prema Martinović i Stričević, 2011: 52) navodi da slikovnica ima pet funkcija: „informativno-odgojnu, spoznajnu, iskustvenu, estetsku i zabavnu funkciju“. Autori Martinović i Stričević (2011: 52) dodaju i „govorno-jezičnu funkciju“.

5.1. Informativno-odgojna funkcija

Slikovnice s informativno-odgojnom funkcijom potiču razvoj djetetovog mišljenja te kognitivne sposobnosti poput analize, sinteze, usporedbe te globalnog uočavanja i prepoznavanja. Osim toga ove slikovnice pomažu djetetu shvatiti uzročno-posljedične veze među predmetima i događajima te omogućavaju pristup potrebnim informacijama (Čačko, 2000) i sadržajima koji se vežu uz određene teme kao što su emocije, zdravlje, socijalne interakcije i slično (Martinović i Stričević, 2011). Pomoću ovih slikovnica djeca mogu uočiti i riješiti probleme kojih nisu bila svjesna ili ih pak nisu znala izraziti (Čačko, 2000).

5.2. Spoznajna funkcija

Zadaća spoznajne funkcije jest omogućavanje provjere i produbljivanja djetetovih spoznaja o različitim predmetima, odnosima i događajima. Slikovnica pružajući povratne informacije o točnosti tih spoznaja doprinosi djetetovom razvoju (Čačko, 2000, prema Martinović i Stričević, 2011). Istodobno može potaknuti daljnje istraživanje i učenje djece.

5.3. Iskustvena funkcija

Ono što djeca nisu u mogućnosti doživjeti posrednim iskustvom mogu spoznati i steći kroz slikovnicu koja ima iskustvenu funkciju. Kroz slikovnicu dijete može učiti o postojanju različitih kultura i nacija, traumama koje su proizašle iz rata ili nasilja te o drugim temama koje se protežu u društvu (Nikolajeva, 2003, prema Martinović i Stričević, 2011). Dijete koje odrasta u gradu se kroz slikovnice može upoznavati sa raznim životinjama i zanatima, dok se dijete sa sela može upoznavati sa životom u gradu na interesantan i humorističan način (Martinović i Stričević, 2011).

5.4. Estetska funkcija

Važan značaj u slikovnici predstavlja estetska funkcija te je njena zadaća kod djeteta izazivati različite emocije i ostavljati brojne utiske. Dijete pomoću ovakvih slikovnica razvija osjećaj za lijepo (Čačko, 2000) te one utječu na razvoj stavova i ljubavi prema čitanju. Dijete poseže za onom slikovnicom koja mu je oku ugodna, a ilustracije koje će privući dijete su one koje su ugodnih i skladnih boja. Za mlađu djecu su prilagođene jednostavne bez pretjeranih detalja i razumljivih ilustracija, međutim trebaju biti i maštovite s više detalja ukoliko prate tekst koji vodi u svijet stvaralaštva i mašte (Martinović i Stričević, 2011). Prema Diklić i suradnicima (1996) tekst slikovnice mora biti zaokružene kompozicije te jednostavan i razumljiv.

5.5. Zabavna funkcija

Kako bi se ostale funkcije mogle zadovoljiti važno je da slikovnica bude i zabavna za dijete, pa je za ostvarivanje ostalih funkcija potrebno ostvariti zabavnu (Čačko, 2000, prema Martinović i Stričević, 2011). Slikovnica bi trebala predstavljati za dijete izvor zabave i igre, a ne nešto što mu se nameće. Slikovnica treba biti nešto što će dijete spontano odabrati kako bi moglo iskoristiti sve ono što mu ona pruža. Osim toga važno je da dijete ima kvalitetne modele (roditelje) koji će često posezati za knjigama kako bi dijete oponašajući takve obrasce ponašanja moglo zavoljeti čitanje slikovnica (Čačko, 2000).

5.6. Govorno-jezična funkcija

Slikovnica ima govorno-jezičnu funkciju, poglavito za razvoj rane pismenosti. Kroz mnoštvo ilustracija i teksta slikovnice omogućavaju unaprjeđenje i usvajanje predčitačkih vještina kao što su upoznavanje sa tekstem i razumijevanje istoga, analizu i sintezu te usvajanje novih pojmova kako bi se bogatio djetetov rječnik (Martinović i Stričević, 2011). Slikovnice sa govorno-jezičnom funkcijom za dijete ne predstavljaju samo izvor zabave i uživanja u čitanju već one predstavljaju temelj za razvoj jezičnih vještina koje će djetetu omogućiti uspješnije sudjelovanje u školi, ali i kasnije u životu.

Autori Martinović i Stričević (2011) navode da se navedene funkcije međusobno prožimaju te da su za njihovo ostvarivanje potrebne sve druge funkcije što je posebno prisutno kod govorno-jezične funkcije. Ona se najčešće ostvaruje kao posljedica ostalih

funkcija no može se ostvarivati i paralelno s drugim funkcijama. Slikovnica je najbogatiji izvor pisane riječi s kojim dijete dolazi u kontakt pa se njena uloga smatra vrlo važnom, posebice u općem razvoju djeteta i razvoju njegova jezika.

6. RAZVOJ RANE PISMENOSTI

Rana pismenost uključuje sve ono što dijete zna i može u području čitanja i grafomotorike prije nego što je sposobno samostalno čitati i pisati (Stričević, 2007, prema Martinović i Stričević, 2011: 40) Djeca prije samostalnog čitanja i pisanja misli i osjećaje izražavaju pomoću crteža i drugih likovnih uradaka (Žuvela i Guštin, 2010). Rana pismenost obuhvaća „preduvjete, sposobnosti i vještine bitne za ovladavanje vještinom čitanja“, koje dijete razvija u ranom djetinjstvu, prije početka formalnog obrazovanja (Scarborough, 2001, prema Lenček i Užarević, 2016: 43). Odrasli (odgojitelji i roditelji) imaju važnu ulogu u poticanju razvoja rane pismenosti i utemeljenju kasnijeg učenja, uzimajući u obzir dob u kojoj se rana pismenost razvija (Martinović i Stričević, 2011).

Razvoj rane pismenosti se shvaća kriterijem efikasnosti odgojno-obrazovne institucije ili kriterij prema kojemu se procjenjuje djetetova spremnost za polazak u osnovnu školu. Međutim razvoj rane pismenosti je složen i dugotrajan proces (Žuvela i Guštin, 2010), a ključni čimbenici koji imaju utjecaj na razvoj rane pismenosti su brojni, pa Stričević (2006, prema Martinović i Stričević, 2011) ističe da su to: model odraslih, poticaji odraslih te pristupačnost i količina odgovarajućih materijala za čitanje.

Najčešće sredstvo koje se upotrebljava u aktivnostima čitanja predstavlja slikovnica s kojom dijete dolazi u kontakt kroz interakciju s roditeljima i drugim skrbnicima (Martinović i Stričević, 2011). Užitak koji djeca pronalaze u slikovnicama neovisno na koji način ih „čitaju“ preduvjet su za razvoj čitalačke pismenosti i uspjeh u školi (Batarelo Kokić, 2015). Iako postoje brojne slikovnice, samo određene su usmjerene na poticanje djetetovog govorno-jezičnog razvoja i razvoja vještina rane pismenosti. Interakcija djece rane i predškolske dobi s pisanom riječju potiče razumijevanje pojma pismenosti (Neuman, Copple i Bredekamp, 2000 prema Moomaw i Hieronymus, 2008). Čitanjem slikovnica djeca uočavaju povezanost napisane i izgovorene riječi (Lenček, 2015). Kako djeca ne bi bila zbunjena važno je omogućiti im da onu riječ koju čuju vide i u pisanom obliku prilikom čitanja slikovnice. Dijete se upoznaje sa elementima pisanog jezika prilikom slušanja već poznatih priča. Kada je dijete više puta izloženo čuti određenu riječ u priči, počinje povezivati izgovorenu riječ sa pisanom (Moomaw i Hieronymus, 2008). Također, čitajući slikovnice, djeca razvijaju sposobnost razlikovanja slike od teksta, uče pratiti tekst s lijeve strane prema desnoj i od vrha prema dolje koju možemo definirati kao svjesnost o pisanom tekstu odnosno koncept o tisku.

Djeca razvijaju i fonološku svjesnost, prepoznaju izgovorenu riječ koja je sastavljena od niza glasova te postupno stječu sposobnost upravljanja glasovima koji čine riječ (Moomaw i Hieronymus, 2008).

U odgojno-obrazovnom procesu s djecom predškolske dobi koriste se velike slikovnice koje se definiraju kao „uvećani formati poznatih priča ili pjesmica“ (Moomaw i Hieronymus, 2008: 25) U ovim slikovnicama tekst je napisan u većem formatu te su veći razmaci među riječima kako bi dijete lakše pratilo tekst dok odgojitelj čita grupi djece te tako svako dijete tijekom čitanja može povezivati izgovorene i pisane riječi (Moomaw i Hieronymus, 2008). Važnu ulogu u poticanju čitanja i pisanja djece rane i predškolske dobi imaju velike slikovnice jer im omogućavaju lakše uočavanje veza između glasova i riječi, veza između izgovorenih i pisanih riječi, smjera čitanja teksta te korištenja velikih i malih riječi (Moomaw i Hieronymus, 2008). Kod odabira velikih slikovnica bitno je paziti da je sadržaj teksta predvidiv, da se riječi u tekstu ponavljaju te da je tekst potkrijepljen slikama odnosno ilustracijama. Uloga velikih slikovnica osim poticanja razvoja fonološke svjesnosti jest poticanje djece da samostalno počnu pisati (Moomaw i Hieronymus, 2008).

Autorica Čudina-Obradović (2002) navodi dvije vrste slikovnica. Prva vrsta slikovnica oblikovana je kao kratka priča u kojoj se tekst popraćen ilustracijama proteže stranicama. Takve slikovnice imaju bogatiji rječnik i složeniji jezik što ih čini dobrim primjerom za čitanje djeci rane i predškolske dobi. Slušajući ovakve slikovnice, djeca će postupno obogatiti svoj govor ponavljajući sadržaj slikovnice (Čudina-Obradović, 2002). Slikovnice koje imaju predvidiv sadržaj omogućavaju djetetu brže pamćenje istog kako bi dijete i samostalno ili uz pomoć odgajatelja moglo ispričati radnju slikovnice (Moomaw i Hieronymus, 2008). Jednostavne ilustracije na svakoj stranici uz kratke opise od jedne ili dvije rečenice karakteriziraju drugu vrstu slikovnice. Ovakve slikovnice omogućuju djetetu povezivanje teksta s ilustracijama, i razumijevanje sadržaja teksta. Čitanjem ovakvih slikovnica potiče se razvoj predčitačkih vještina kod djece (Čudina-Obradović, 2002).

6.1. Značaj slikovnice u poticanju predčitačkih i čitačkih vještina

Čitanje predstavlja vrlo kompleksan proces koji uključuje razvoj brojnih sposobnosti i vještina. Odrasli vrlo često vjeruju da je primjena abecednog načela jedini i glavni proces koji dijete mora razumjeti i savladati kako bi usvojilo vještinu čitanja. Međutim, taj proces predstavlja posljednju stepenicu u nizu koju dijete usvaja, pretvarajući svaki glas u jednoj riječi u odgovarajuće slovo. Abecedno načelo jest proces učenja čitanja koji se sustavno provodi u ustanovama osnovnog obrazovanja te ga nije nužno provoditi prije toga. Kako bi dijete bez poteškoća usvojilo navedeni proces, potrebno je da tijekom predškolskog razdoblja usvoji niz predčitačkih vještina. Jedna od najvažnijih vještina jest glasovna analiza koja predstavlja vještinu raščlambe riječi na glasove odnosno sposobnost i vještinu djeteta da čuje, pamti i povezuje slova odnosno glasove koje čine riječ (Kozlov i Kanjić, 2005). Osim toga predčitačke vještine koje prethode učenju čitanja su i: djetetovo razumijevanje pročitanoa ili ispričanoga, uočavanje da govor sačinjavaju rečenice, rečenice riječi, a riječi glasove, glasovna osviještenost (uočavanje prvoga i/ili zadnjega glasa u riječi), glasovna analiza i sinteza (sastavljanje glasova u riječ i rastavljanje riječi na glasove), upoznavanje karakteristika teksta i uočavanje rime (shvaćanje da različite riječi imaju iste slogove završnih glasova) (Kozlov i Kanjić, 2005).

Slikovnica je knjiga pomoću koje dijete iz situacijskog konteksta ulazi u kraljevstvo simbola koje iskazuju crteži i slova. Svrhe slikovnice su brojne, pa su neke od njih: pomažu djetetu istražiti svijet i svijet pisane riječi, izazivaju emocije, unaprjeđuju govor i obogaćuju rječnik, potiču razvoj djetetovog spoznajnog svijeta, prikazuju međuljudske odnose te potiču sposobnost pamćenja i zapamćivanja logičkih odnosa (Zalar i sur., 2009). Prema Čudina-Obradović (2002) najčešće korištene slikovnice u djetinjstvu slične kratkoj priči koja obiluje ilustracijama dok je jezik često složeniji od govornih sposobnosti djeteta. U ovim djelima poseban užitak djeci pružaju zapleti radnje i smiješni elementi dok slušanje priče doprinosi obogaćivanju rječnika. Ove slikovnice potiču govorno-jezični razvoj, maštu i ljubav prema čitanju. Druga slikovnica namijenjena je zajedničkom čitanju odrasle osobe i djeteta. Na svakoj stranici slikovnice se nalazi ilustracija koja je opisana kroz jednu ili dvije rečenice. Ove slikovnice potiču kod djece povezivanje slike sa tekstom te mu omogućavaju razumijevanje teksta, sadržaj radnje i opis likova. Čitanjem ovakvih slikovnica djeca se potiču na razvoj brojnih predčitačkih vještina (Čudina-Obradović, 2002).

„Vođeno čitanje je strategija razvoja kritičkog mišljenja i učenja“ (Šavora, 2011: 7) koja se provodi s djecom predškolske dobi, a mogu je provoditi odgojitelji, roditelji i drugi. Odrasla osoba čita slikovnicu kroz tri faze: evokaciju, razumijevanje značenja i refleksiju. Prva faza (evokacija) podrazumijeva postavljanje pitanja prije samog čitanja slikovnice. Djetetu se pokaže naslovnica i pročita naslov te mu se nakon toga postavi pitanje kao što je primjerice: „O čemu misliš da priča govori?“ (Šavora, 2011: 7). Postavljenim pitanjem se kod djeteta izaziva interes i potiče na povezivanje vlastitog iskustva sa sadržajem slikovnice te se potiče razvoj mašte i verbalnog izražavanja. Prilikom ove tehnike, važno je u vrtiću pružiti priliku svakom djetetu da izrazi svoje predviđanje (Šavora, 2011). Druga faza uključuje čitanje slikovnice i zaustavljanje kada je najzanimljivije što se može povezati i sa prvom fazom. Djetetu se postavljaju pitanja kao što je: „Što ti misliš da se još moglo dogoditi?“ (Šavora, 2011: 7). U ovoj fazi je važno da pitanja idu od jednostavnijih ka složenijima. Jednostavno pitanje je pitanje na koje dijete može dati samo jedan odgovor, a složena pitanja su pitanja koja od djeteta zahtijevaju razmišljanje, analiziranje i slično. Važna su i pitanja koja potiču razvoj mašte i koja se povezuju sa svakodnevnim životom djeteta kao što je pitanje: „Je li se i tebi nešto slično dogodilo?“ (Šavora, 2011: 7). Pitanje koje se postavlja prije nastavljanja čitanja priče je: „Što misliš da će se dalje dogoditi?“ te se tako djetetu pruža mogućnost predviđanja daljnjeg tijeka slikovnice (Šavora, 2011: 7). Za svako postavljeno pitanje djetetu treba omogućiti dovoljno vremena ne požurivajući ga, no ukoliko je djetetu potrebna pomoć može ga se potaknuti kratkim prepričavanjem pročitanoga. Također, važno je poticati djecu na vlastite, samostalne odgovore, primjerice. „Ante je rekao da je rijeka na Marsu zelene boje, što vi o tome mislite?“, „Kakva bi mogla biti rijeka na Marsu?“ i slično (Šavora, 2011: 7). Treća faza vođenog čitanja ima važnu ulogu jer ona povezuje početna dječja predviđanja s novim pročitanim sadržajem te se djeca potiču na povezivanje vlastitog iskustva i priče ili da smisle novi kraj priče. Pitanja koja se mogu postavljati u ovoj završnoj fazi su: „Kako je priča završila?“, „Što ti misliš je li mogla završiti drugačije?“, „Kako?“, „Što bi ti promijenio?“ (Šavora, 2011: 7). Vođeno čitanje uz kvalitetna pitanja razvija četiri temeljna tipa razumijevanja: globalno koje predstavlja opće razumijevanje određenog sadržaja, interpretativno koje otkriva odnose i spaja ideje različitih područja, osobno razumijevanje koje podrazumijeva povezivanje novog sadržaja s vlastitim iskustvom i kritičko koje obuhvaća razumijevanje i otkrivanje dubine informacije (Šavora, 2011).

6.2. Kriterij izbora slikovnice za rad s djecom

Slikovnica treba biti primjerena dječjem uzrastu i psihofizičkom statusu te usmjerena prema fazi idućeg razvoja. Naglasak se stavlja i na fizički izgled kao i na edukativnu vrijednost. Kroz slikovnice kod djece razvijamo senzibilitet za lijepo i njegujemo pozitivne emocije i doživljaje. Likovni tekst u slikovnicama bi trebao biti jednostavan, jasan i zanimljiv, a slike ugodnih boja i estetski skladne. Djeca imaju urođeni osjećaj za boju, pa ih one privlače svojim skladom. Tekst mora biti kratak, jasan, razumljiv i ako je moguće zaokružen rimom kako bi se djeci omogućilo lakše pamćenje (Verdonik, 2015).

Autorice Popović i Novović (2020) navode dva važna kriterija koja se trebaju poštovati prilikom odabira slikovnica. Prvi kriterij jest kriterij uzrasta. U slikovnici odnos teksta i slike je vrlo često neravnomjeran te bi se pažnja trebala usmjeriti na količinu teksta. Nekada se smatralo da su za djecu od tri do četiri godine prilagođene slikovnice koje nemaju puno teksta koje su najčešće bile o bojama, oblicima, životinjama i brojevima. Međutim danas se djeci namjenjuju slikovnice s više teksta, a govore o svakodnevnom životu ljudi s jednostavnim zapletima i teme iz dječje okoline (Stričević, 2006, prema Popović i Novović, 2020). Za starije predškolsko doba prikladne su slikovnice sa složenijim tekstom koji se tematski oslanja na dječji svijet, djetetovo okruženje ili su prerade određenih bajki i basni. Ove slikovnice, cjelovitošću teksta i kompleksnošću priče, pružaju djeci zanimljiv materijal koji je prisutan u njihovom okruženju te postaju učinkovito sredstvo za razvoj pismenosti (Popović i Novović, 2020). Drugi kriterij jest kriterij kvalitete slike i teksta. Kos-Paliske (1997, prema Popović i Novović, 2020) ističe kriterije kvalitete procjene slikovnice: sadržaj teksta, gramatička i pravopisna ispravnost teksta, estetski izgled ilustracija, kvalitetu printa i uveza. Prije nego se dijete upozna sa slikovnicom važno je da odgojitelj i druge odrasle osobe prouče sve segmente koji pomažu u odabiru kvalitetne slikovnice (Popović i Novović, 2020).

6.3. Kada je predškolsko dijete spremno za čitanje?

Djeca izrazito uživaju u zajedničkim aktivnostima s roditeljima, posebice u aktivnosti čitanja. Roditelji s djecom čitaju pjesmice u rimi, međusobno se šale, smišljaju nove riječi, izvrću rečenice i tako motiviraju dijete da spontano prevodi glasove u riječi. Osim obiteljskog okruženja, odgojno-obrazovna institucija, dječji vrtić oblikuje čitačko poticajno okruženje

koje obuhvaća prostorno-materijalni, vremenski i socijalno-emocionalni aspekt (Kolar Billege i Banjavčić, 2021). Autorica Čudina-Obradović (2004) navodi da je dijete pripremljeno za čitanje onda kada ima razvijene govorne vještine odnosno da je sposobno samostalno iskazati svoje misli, osjećaje i želje te da prepoznaje stvari iz okoline i imenuje ih. Također dijete prepoznaje i povezuje izgovorene riječi sa slikom i pisanom riječju u slikovnici, zainteresirano je za detalje i svjesno je da postoje slova koja povezuje u riječ koja označava neki predmet. Osim toga dijete, koje je spremno za čitanje, sposobno je razlikovati glasove koji se nalaze unutar riječi i prepoznaje rimu prepoznaje prvi i/ili zadnji glas u riječi te zna kako držati slikovnicu i manipulirati stranicama (Čudina-Obradović, 2004).

7. ULOGA ODGOJITELJA

Kako bi dijete uspješno savladalo vještinu čitanja kao preduvjet se postavlja govorna razvijenost djeteta. Međutim, osmišljene aktivnosti koje se provode tijekom predškolskog razdoblja imaju važnu ulogu u pripremanju djeteta za savladavanje vještine čitanja u školi (Čudina-Obradović, 2002). Aktivnosti trebaju biti usmjerene na ukazivanje važnosti pisanog jezika i razumijevanja istoga kod djeteta kako bi ono zavoľjelo knjige i samostalno posezalo za istima (Popović i Novović, 2020). Djetetove predčitačke vještine će se uspješnije razvijati ako odgojitelji pružaju podršku te organiziraju poticajno ozračje i okruženje u kojemu će djeca razvijati svoje vještine poput: slušanja, uočavanja rime, prepoznavanja različitosti slogova te povezivanje glasova koje čuju sa pisanom riječju. Odgojitelji i roditelji kroz suradnju trebaju osigurati sigurne i poticajne uvjete za razvoj predčitačkih vještina (Kozlov i Kanjić, 2005).

Odgojitelj bi u sobi dnevnog boravka trebao organizirati centar rane pismenosti koji prati interese djece i potiče djecu na razvoj predčitačkih vještina. Centar bi trebao biti obogaćen raznim materijalima kao što je pribor za pisanje, pribor za izradu vlastitih slikovnica, raznim slikovnicama i drugim materijalima kojima se potiče opismenjavanje djece. Da bi djeca mogla uživati u knjigama u miru i tišini, odgojitelj bi trebao centar postaviti na mirnu lokaciju u prostoriji dnevnog boravka (Špehar, 2002).

Razvoju predčitačkih vještina doprinose zajedničke aktivnosti između djece i odraslih osoba koje prati osjećaj ugone i zabave. Djeca samostalno i rado posežu za knjigama kada osjete da su u ugodnoj i opuštenuj atmosferi, pa im knjiga predstavlja sredstvo zabave i igre kao i poticaj za zajedničko druženje s drugim osobama. Međutim, ako se razvoj predčitačkih vještina neprimjereno ubrzava i previše nameće kod djece se može razviti otpor i smanjiti ljubav prema čitanju knjiga (Čudina-Obradović, 2004).

Odgojitelj treba biti poticatelj koji će kroz poticajno čitanje kod djece poticati ljubav prema knjigama, a kako bi se ono postiglo bitno je poticati da djeca aktivno sudjeluju tako što će im se postavljati poticajna pitanja i tako izbjeći pasivno slušanje (Čudina-Obradović, 2002). Ono se treba izbjegavati jer se tako kod djece potiče dosada i nezainteresiranost te se stvara otpor prema knjigama (Vonta i Balić, 2011).

Odgojitelj prilikom čitanja teksta treba reagirati na dječje odgovore tako što će ih verbalno potkrijepiti ili facijalnom ekspresijom pokazati znak zadovoljstva (Čudina-Obradović, 2002). Također treba stvoriti uzbuđljivu atmosferu (Vonta i Balič, 2011) te obogatiti interpretiranje slikovnice uživljavanjem u određenog lika i korištenjem gestikulacije. Kod djece će se stvoriti želja da i sami probaju interpretirati ono što su čuli, a potiče se i učenje novih pojmova i njihovo korištenje u svakodnevnom životu (Šego, 2009).

8. PRIMJENA SLIKOVNICE

Roditelji i odgojitelji slikovnice mogu upotrebljavati u mnogim igrovnim aktivnostima s djecom. Prilikom interpretiranja slikovnica dječji govor i pažnja se mogu poticati npr. oponašanjem životinja koje se pojavljuju u slikovnici. Kroz igranje uloga koje su prisutne u slikovnicama djeca bolje upoznaju i razumiju sebe i svijet oko sebe. Djeci mogu biti ponuđene scenske lutke koje su gotove ili koje su djeca izradila pomoću kojih mogu prikazati ili improvizirati scensku predstavu (Posilović i sur., 1986, prema Šišnović, 2011).

Osim slikovnica s tekстом mogu se upotrebljavati i slikovnice koje ne sadrže tekst, pa će djeca opisujući slike koje vide stvoriti vlastiti tekst odnosno vlastitu slikovnicu. Takve vrste aktivnosti omogućuju stalno stvaranje novih priča i tako se kod djece potiče razvoj samopouzdanja i osjećaja kompetentnosti (Šišnović, 2011). Uz čitanje slikovnica, odrasli mogu organizirati aktivnosti u kojima će čitati pjesme koje se nalaze u slikovnicama, a dijete će ih zavoljeti ako mu ih prikažemo kao izvor zabave, igre, boja, zvukova i slično (Posilović i sur., 1986, prema Šišnović, 2011).

Navedene aktivnosti, ali i druge aktivnosti mogu mijenjati svoj tijek i omogućavaju da se druge aktivnosti na njih spontano nastave. Aktivnosti koje nisu isplanirane, već su spontane i prirodne imaju veću odgojno-obrazovnu vrijednost (Šišnović, 2011).

9. ZAKLJUČAK

Slikovnica ima važnu ulogu u životu djeteta predškolske dobi. Ona za dijete predstavlja izvor zabave i poticaj za razvoj mašte. Slikovnica ima značajan utjecaj na cjelokupan razvoj djeteta. Ona potiče razvoj kreativnosti i mašte, razvoj rane pismenosti te ono najvažnije potiče ljubav prema knjizi i čitanju. Odgojitelji i drugi odrasli kroz interpretaciju slikovnice odnosno čitanjem kod djece mogu poticati socijalne i jezične vještine. Kako bi dijete lakše usvojilo vještinu čitanja potrebno mu je omogućiti poticajno okruženje i u obiteljskom domu i u vrtiću. Slikovnice osim što služe kao sredstvo za čitanje mogu služiti i kao poticaj za mnoge druge aktivnosti koje se mogu provoditi u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Uloga odgojitelja je izabrati kvalitetnu slikovnicu koja je prilagođena djetetovim potrebama, stupnju razvoja i njegovoj dobi te usmjerena prema fazi idućeg razvoja. Slikovnice je opravdano koristiti od najranijih dana kako bi se djetetu omogućila ljubav prema knjigama i čitanju.

LITERATURA

- 1) Anstey, M. i Bull, G. (2004). The picture book – Modern and postmodern. U: Hunt, P. (ur.) *International Companion Encyclopedia of Children's Literature* (pp. 328-340). London, New York: Routledge.
https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=t1RsBgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA328&dq=definition+of+picture+book&ots=B0doKXSBTD&sig=mbjJAr_9rhi9IEq_l4BhMcIBDzE&redir_esc=y#v=onepage&q=definition%20of%20picture%20book&f=false
- 2) Batarello-Kokić, I. (2015). Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica. *Školski vjesnik: časopis za pedagoški teorijsku i praksu* 64 (3), 377-398. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/222636>
- 3) Batinić, Š. i Majhut, B. (2001). *Od slikovnjaka do vragobe: hrvatske slikovnice do 1945.* Zagreb: Hrvatski školski muzej.
- 4) Crnković, M. i Težak D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. godine.* Zagreb: Školska knjiga.
- 5) Čačko, P. (2000). *Slikovnica, njezina definicija i funkcije. Kakva knjiga je slikovnica.* Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 12-17.
- 6) Čudina-Obradović, M. (2002). *Igrom do čitanja: igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja.* Zagreb: Školska knjiga.
- 7) Čudina-Obradović, M. (2004). *Kad kraljevna piše kraljeviću: psihološki temelji učenja čitanja i pisanja.* Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
- 8) Diklić, Z., Težak, D. i Zalar, I. (1996) *Primjeri iz dječje književnosti.* Zagreb : Divič, 1996. str. 343-348
- 9) Javor, R. (2000). *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik.* Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- 10) Kozlov, J. i Kanjić, S. (2005). Poticanje razvoja predčitačkih vještina kod djece u godini pred polazak u školu. *Dijete, vrtić, obitelj*, 11 (39), 13-17. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/178173>
- 11) Kolar Billege, M. i Banjavčić, M. (2021). Važnost početnog opismenjavanja u predškolskoj dobi. *Zrno: časopis za obitelj, vrtić i školu*, 144-145. Preuzeto s: [https://vrticbukovac.zagreb.hr/UserDocsImages/Aktivnosti/Va%C5%BEost%20po%C4%8Detnog%20opismenjavanja%20u%20pred%C5%A1kolskoj%20dobi%20\(1\).pdf](https://vrticbukovac.zagreb.hr/UserDocsImages/Aktivnosti/Va%C5%BEost%20po%C4%8Detnog%20opismenjavanja%20u%20pred%C5%A1kolskoj%20dobi%20(1).pdf)

- 12) Lenček, M. (2015). Rana pismenost: roditelji – odgojitelji – poticatelji. *Glasilo Hrvatskog čitateljskog društva*, 50, 3-7. Preuzeto s: https://issuu.com/hrcak_hcd/docs/br_50_2015
- 13) Lenček, M. i Užarević, M. (2016). Rana pismenost - vrijednost procjene. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 52 (2), 42-59. Preuzeto s: <https://doi.org/10.31299/hrri.52.2.5>
- 14) Martinović, I. i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, 4 (1), 39-63. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/clanak/136168>
- 15) Majhut, B. (2013). Počeci hrvatske slikovnice. // *Dijete, vrtić, obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*. 19, 71(2013), str. 20-22. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/145409>
- 16) Majhut, B. i Zalar, D. (2008). *Slikovnica*. U Hrvatska književna enciklopedija (u tisku).
- 17) Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2015). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015). Preuzeto s: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf>
- 18) Moomaw, S. i Hieronymus, B. (2008). *Igre čitanja i pisanja*. Buševac: Ostvarenje.
- 19) Narančić Kovač, S. (2016). *Jedna priča, dva pripovjedača*. Zagreb: Artresor naklada.
- 20) Petrović-Sočo, B. (2009). Značajke suvremenog naspram tradicionalnog kurikuluma ranog odgoja. *Pedagogijska istraživanja*, 6 (1-2), 123-136. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/118104>
- 21) Pintar, Ž. i Kosec, K. (2022). Dječja slikovnica u perspektivi suvremenog roditelja. *Magistra Iadertina*, 17 (1), 107-119. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/284052>
- 22) Popović, D., i Novović, T. (2020). Uloga slikovnice u procesu početnog opismenjavanja u vrtiću i školi. *Krugovi djetinjstva*, 8(1), 7–21. Preuzeto s [file:///C:/Users/HP/Downloads/Ulogaslikovniceuprocesupoetnogopismenjavanjauvrtiukoli%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/HP/Downloads/Ulogaslikovniceuprocesupoetnogopismenjavanjauvrtiukoli%20(1).pdf)
- 23) Šavara, B. (2011). Vođeno čitanje. Kreativni načini čitanja i doživljaja slikovnica *Dijete, vrtić, obitelj*, 17 (66), 4-7. Zagreb: Forum za slobodu odgoja. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/124181>

- 24) Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj*, 17 (66), 8-9. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/124183>
- 25) Šego, J. (2009). Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece: jezične igre kao poticaj dječjem govornom razvoju. *Govor*, 26(2), 119- 149. Preuzeto s: <https://hrčak.srce.hr/165964>
- 26) Špehar, S. (2002). Centar za početno čitanje i pisanje. *Dijete, vrtić, obitelj*, 8 (27), 2-4. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/181847>
- 27) Verdonik, M. (2015). Nastavni materijal za izborni kolegij Slikovnica- prva knjiga djeteta, preuzeto s https://www.ufri.uniri.hr/files/nastava/nastavni_materijali/Verdonik_Predavanja_za_web_SPKD.pdf
- 28) Vonta, T. i Balič, F. (2011). Upoznavanje djece sa slikovnicama i knjigama. *Dijete, vrtić, obitelj*, 17 (66), 2-3. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/124175>
- 29) Zalar, D., Boštijančić, M. i Schlosser, V. (2008) *Slikovnica i dijete: kritička i metodička bilježnica 1*. Zagreb: Golden marketing, 2002.
- 30) Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S. i Zalar, Z. (2009). *Slikovnica i dijete. Kritička i metodička bilježnica 2*. Golden marketing – Tehnička knjiga. Zagreb.
- 31) Žuvela, D. i Guštin, D. (2010). *Istraživanje i poticanje razvoja rane pismenosti djece u vrtiću*. *Dijete, vrtić, obitelj*, 16 (60), 16-20. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/128282>

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja LEONARDA KLJAJIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce RANOG I PREDŠKOLSKOG ODRUČJA I^{OBRAZOVANJA}, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 09.01.2024

Potpis Leonarda Kljajić

**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOGA/DIPLOMSKOGA RADA (PODCRTAJTE
ODGOVARAJUĆE) U DIGITALNI REPOZITORIJ FILOZOFSKOGA FAKULTETA
U SPLITU**

Student/Studentica: LEONARDA KYAJIĆ

Naslov rada: SLIKOVNICA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU S DJECOM ZARDE I
PREDŠKOLSKE DOBI

Znanstveno područje: DRUŠTVENE ZNANOSTI

Znanstveno polje: PEDAGOGIJA

Vrsta rada: ZAVRŠNI RAD

Mentor/Mentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): izv. prof. dr. sc. IVANA VISKOVIĆ

Sumentor/Sumentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): /

Članovi Povjerenstva (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): doc. dr. sc. BRANIMIR MEUDER
asistent ISKRA TOHIĆ KASELY

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanoga završnoga/diplomskega rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice potpuno odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

a) u otvorenom pristupu

b) dostupan studentima i djelatnicima FFST-a

c) dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6 mjeseci / 12 mjeseci / 24 mjeseca (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

(zaokružite odgovarajuće)

U slučaju potrebe (dodatnoga) ograničavanja pristupa Vašemu ocjenskomu radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnomu tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadnevak: 09. 02. 2024. Split

Potpis studenta/studentice: Leonarda Kyajić